ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 116, Mayıs 2021, s. 424-435

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.49895>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
11.03.2021

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
17.05.2021

Cansu AKDUMAN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Alman Dili Eğitimi, YL Öğrencisi
cansuu.55@live.de

Dr. Öğr. Üyesi Fatma ALTUN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Alman Dili Eğitimi
fatma.altun1@omu.edu.tr

**CHRISTINE NÖSTLINGER'İN 'KAFAMDAKİ CÜCE' İSİMLİ ESERİNDE
VE SAMED BEHRENGİ'NİN 'ULDUZ VE KONUŞAN BEBEK' İSİMLİ
ESERİNDEKİ ÇOCUKLARIN PARÇALANMIŞ AİLE DURUMUYLA
BAŞA ÇIKMADA FANTASTİK MOTİFLER VE ROLLERİ**

Öz

Christine Nöstlinger ve Samed Behrengi eserleriyle çocuk edebiyatına büyük katkıları olmuş yazarlardır. Eserlerinde çocukların gerçek yaşamda karşılaştıkları sorunları ele alarak çocukların bu sorunlarla nasıl başa çıkabileceklerine dair ip uçlarını hikayeleri içerisinde aktarmaktadırlar. Günümüz çocuklarının belki en çok karşılaştıkları sorunlardan bir tanesi ebeveynlerinin boşanmış olmasıdır. Çocukların parçalanmış aile durumuyla başa çıkma yollarını ve bu ayrılık sürecini, Christine Nöstlinger Kafamdaki Cüce ve Samed Behrengi de Ulduz ve Konuşan Bebek isimli eserlerinde fantastik motiflerinin desteği ile nasıl atlattıklarını anlatmaya çalışmışlardır. Nöstlinger anne ve babası ayrı olan ve sadece annesi ile yaşayan bir kız çocuğunun hayatını ele alırken, Behrengi, annesi tarafından terk edilmiş ve üvey anneden sevgi görmeyen bir kızın hayatını ele almıştır. Her iki yazar da, eserlerinde çocuklara eşlik eden fantastik karakterler kullanmıştır. Nöstlinger eserinde gerçek dünya içinde fantastik motif kullanırken, Behrengi

fantastik bir dünya inşa etmiştir. Her iki karakterde yalnızlıkla başa çıkmak için, fantastik arkadaşlar edinmiştir.

Anahtar kelimeler: fantastik çocuk ve gençlik edebiyatı, fantastik motifler, parçalanmış aile, karşılaştırmalı edebiyat

FANTASTIC MOTIVES AND THEIR ROLES IN DEALING WITH THE FRAGMENTED FAMILY SITUATION OF CHILDREN IN CHRISTINE NÖSTLINGER'S WORK 'THE DWARF IN MY HEAD' AND SAMED BEHRENGI'S 'ULDUZ AND THE TALKING BABY'

Abstract

Christine Nöstlinger and Samed Behrenği are writers who have made great contributions to children's literature. In their works, they deal with the problems that children encounter in real life and convey tips on how children can cope with these problems in their stories. Perhaps one of the most common problems facing today's children is that their parents are divorced. Christine Nöstlinger with “Dwarf in My Head” and Samed Behrenği with “Ulduz and Talking Baby” tried to explain how children cope with the broken family situation and how they overcome this separation process with the support of fantastic motifs. While Nöstlinger tells about a girl's life whose parents are separated and lives only with her mother, Behrenği reproduces the life of a girl who was abandoned by her mother and was not affectionate with her stepmother. Both children were accompanied by fantastic characters. While Nöstlinger uses fantastic motifs in real world, Behrenği created a fantastic world. Both girls made their own fantastic friends to overcome their loneliness.

Keywords: fantastic children's and youth literature, fantastic motifs, shattered families, comparative literature

GİRİŞ

Günümüzde boşanma vakalarında artış olduğu görülmektedir. Bunu sayılar da ortaya koymaktadır. Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre boşanma oranı bir önceki yıla göre %8 artış göstermektedir (TÜİK, 2019). Boşanma sürecinin olumsuz etkilerini yaşayan çiftlerin yanı sıra çocuklar da bu sıkıntılı süreçten olumsuz yönde etkilenmekte, hatta çoğu çocukta psikolojik problemler ortaya çıkarmaktadır. Çocuklar için ebeveynlerinin ayrılık süreci sancılı bir süreçtir. Çocukların dünyasında anne ve baba ayrılmaz bir bütündür. Bu yüzden çocuklar ayrılığı anlamlandırmakta zorlanır ve bazen de kendilerini bu durumdan suçlu tutabilmektedir. Çocukların ayrılığı nasıl algıladığı ve bu süreçten nasıl etkilendikleri cinsiyetlerine, yaşlarına, ailenin sosyo-ekonomik yapısına bağlı olarak değişmektedir. Elbette anne ve babanın tutumu da bu süreçte oldukça önem arz etmektedir. Ancak yine de çocuk bu sorunu kendi içerisinde, kendi kendine mücadele ederek çözmeye çalışacaktır. Bu süreçte ona belki en iyi kılavuz da okuyacağı kitaplar olacaktır.

Çocuk edebiyatında bu bağlamda ele alınmış pek çok eser mevcuttur. Ayrılık süreci anne ve babaya özel kitaplarda ele alınmışken, birçok yazar çocuklar için de bu konuda eserler ortaya koymuştur. Özellikle Alman Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Christine Nöstlinger'in birçok eserinde kahraman parçalanmış aileden gelmektedir. Samed Behrenği'nin eserinde de aynı

durum tespit edilerek incelenmiştir. Bu çalışmada incelenen eserlerin kahramanlarının ortak noktaları tespit edilerek fantastik motiflerin, yaşanan durumların, tepkilerin ve etkilerin karşılaştırılması yer almaktadır. Ayrıca fantastik çocuk ve gençlik edebiyatının özelliklerine kısaca değinilecektir.

FANTASTİK ÇOCUK VE GENÇLİK EDEBİYATI

Fantastik çocuk ve gençlik edebiyatı gerçek ve fantastik bir dünyanın aynı anda var olduğu ya da yansıtıldığı bir türdür. Eserlerdeki olaylar her iki dünyada yaşanabilir. Bu iki dünya bazen iç içe geçebilir. Bazen olaylar gerçek dünyada başlayıp biter, ancak gerçek dünya içerisinde fantastik motifler ortaya çıkar ve kahramana eşlik eder. Bazen de olaylar tamamen fantastik bir dünyada vukuu bulup kahramanın çevresindeki fantastik figürlerle mücadelesi anlatılır ya da bir noktada birbiriyle kesişebilir. Fantastik eserlerde fantastik motifler ve figürler yer almaktadır. Bu figürler eserlerin başkahramanları olabileceği gibi, başkahramana eşlik eden yan kahramanlar da olabilmektedir.

Bu tür eserler çocukları daha kolay içine çeker ve onlarla daha kolay iletişim kurar. Gerçek hayatta çocukları rahatsız eden ve yüzleşmekten korktukları sorunlarla fantastik dünyada karşılaştırır ve macera tadında bir kurgu ile eğlenerek onları bu sorunlarıyla yüzleştirir. Olaylar içerisinde cansız varlıklar veya hayvanlar konuşabilir ve ana karakterlere arkadaşlık ederler.

Elbette çocuklar olağandışı hayallerinin gerçekleşmesini isterler ve bu tür hayallerini fantastik eserlerde bulabilir ve bu eserleri de bu sebepten dolayı severler. Çocukları yaşadıkları dünyadan ve o dünyadaki gerçekliklerden, sorunlardan, kurallardan ve buna benzer durumlardan uzaklaştırarak, onların fantastik dünyada ufkunu açmak, hayal gücünü geliştirmek ve okuma sevgisini kazandırmak fantastik çocuk ve gençlik edebiyatının temel işlevleri arasında yer almaktadır.

BOŞANMANIN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Anne ve babanın boşanması, çocukları ve onların gelişim süreçlerini büyük bir biçimde etkileyecek bir sürü değişiklik oluşturmaktadır. Böyle bir durumda önemli olan anne ve babanın evliliklerinin sona ermesini nasıl karşıladıklarıdır. Ebeveynlerin boşanması anne-baba görevlerini sonlandırmak değildir. Boşanmadan sonra ebeveynler ilişkilerini ve hayatlarını nasıl şekillendireceklerini bilmeli ve çocukları ile olan ilgi ve alakalarını sürdürmelidir.

Ailesi ayrı olan çocukların gelişimle ilgili sorunlar ve psikolojik sorunlar yaşama olasılığı diğer çocuklardan çok daha yüksektir. Bu risk, artan boşanma verileri ve araştırmalar sonucu ortaya konmuştur. Elbette bu risk sebebi ile çocukları mutsuzluğun, bağrıışmanın hatta fiziksel şiddetin olduğu bir eve hapis etmek de doğru değildir. Bu duruma maruz kalan çocuklar boşanmış aile çocuklarından çok daha fazla zarar görebilmektedir. Anne-baba arasındaki ilişki bu boyutlara eriştiyse, tabi ki en sağlıklı boşanma olacaktır.

Çocukların aile içinde ki huzursuzluğu ve bir şeylerin yolunda gitmediğini fark etmemeleri imkansızdır. Şiddetin ve huzursuzluğun olduğu ailelerde çocuklar farkında olmadan, anne ve babalarının ruhsal durumlarını okumayı öğrenirler. Bu şekilde çocuklar ebeveynlere ne zaman ve nasıl yaklaşması gerektiğini veya ne zaman onların yanında bulunulmaması gerektiğini bilirler. Ancak bu durum, çocuğa anne ve babasının boşanıyor olduğunu düşündürmez. Aniden bir boşanma kararı ve bireylerden birinin evden ayrılması, çocuğu çok

daha fazla etkiler. Aynı şoku çocuk ebeveynlerinin kavgalarına hiç şahit olmuyorsa da yaşayabilir. Her şekilde boşanmak çocukların bağlılığını ve özlemini ortadan kaldırmaz.

Amato ve Keith (1991) parçalanmış aile çocuklarıyla ilgili yaptıkları araştırmalarda, boşanma sırasında çocukların yaşının, psikolojik ve sosyal uyum ve ebeveynleri ile olan ilişkileri üzerinde en fazla etki eden faktör olduğunu saptamışlardır. Aynı yaş gruplarındaki çocuklar boşanma sonrası benzer tavır değişiklikleri ve özellikleri göstermektedir.

Okul öncesi yaşlarındaki çocuklar ebeveynlerinin boşanmasına korku, üzüntü, kızgınlık, agresyon gibi tepkiler gösterebilir. Ayrıca bu yaştaki çocuklarda anneye veya babaya yapışkanlık, bağımlılık gibi davranışlar gözlemlenebilmektedir. Bilişsel ve gelişimsel sınırlılıkları ve duygusal gelişimleri yüzünden boşanmaya tepkileri daha abartılı olabilmektedir.

Çocuklar ayrılıktan sonra korkuya kapılır ve birlikte yaşadıkları ebeveynin de kendini terk etmesinden, eskisi kadar sevilmemekten, hatta yiyecek veya yatacak bir yer bulamamaktan bile korkarlar. Korkularını ağlayarak ve ebeveynin yanından hiç ayrılmayarak gösterirler. Her şeyin merkezinde kendilerini gördükleri için, boşanmaya sebep olarak da kendilerini görürler. Anne ve babanın hiç ayrılmadığını hayal eder ve ortaya çıkan bu duyguları ile başa çıkabilmek için bir sürü şey hayal eder ve türlü şeyler uydururlar. Yaşadıkları bu duruma bir anlam verebilmek için çocuklar hayal güçlerine ve masallardaki büyülü olaylara inanabilir ve kendi içlerinde kendilerine ait bir dünya kurabilirler.

ÇALIŞMADA ELE ALINAN ESERLER VE YAZARLARI HAKKINDA

Çalışmanın bu kısmında eserleri ele alınan Christine Nöstlinger ve Samed Behrengi hakkında kısa bilgiler yer almaktadır. İlk olarak Christine Nöstlinger tanıtılmıştır. Çalışmanın devamında ise adı geçen yazarların eserlerinin kısa özetleri yer almaktadır.

'Kafamdaki Cüce' kitabının yazarı olan Christine Nöstlinger 1936'da Viyana'da doğmuştur. Günümüzün en iyi ve en çok sevilen çocuk ve gençlik kitapları yazarlarından biri olan Nöstlinger çocukluğunu ikinci dünya savaşı ve onun etkileri altında geçirmiştir. Savaş sonrası Viyana Uygulamalı Sanatlar Akademisinde öğrenim görmüş okulu bitirdikten sonra da birkaç yıl grafik sanatçısı olarak görev yapmıştır.

Gazeteci Ernst Nöstlinger ile evlendikten ve iki çocuk sahibi olduktan sonra 'ev kadını' olmak istemediğini fark eden Nöstlinger, kitap resimleme işine başlamış ve ilk eseri olan Alev Saçlı Çocuk kitabını yayınlamıştır. Ancak kitabın öyküsü çizimlerinden daha çok ilgi çekmiştir. Böylelikle Nöstlinger kitap resimlemeyi bırakmış ve kitap yazmaya başlamıştır.

Christine Nöstlinger son otuz yıl içerisinde yüzün üzerinde kitap ve pek çok makale kaleme almıştır. Aynı zamanda yetişkinler için de Viyana lehçesinde şiirler ve öyküler yazmıştır. 1970'den beri kitaplarının birçoğu yabancı dillere çevrilmiş ve yayınlanmıştır.

Dünya çocuk edebiyatının klasikleri arasında yer alan 'Kim Takar Salatalık Kralını' eseri ile 1973'te Alman Gençlik ve Edebiyatı Ödülünü kazanmış, 1984'te Uluslararası Hans Christian Andersen Ödülünü ve 2003'te de Uluslararası Astrid Lindgren Edebiyat Ödülünü almaya layık görülmüştür.

Christine Nöstlinger çocuk edebiyatına getirmiş olduğu eleştirel-sosyal tutumuyla ve yabancı düşmanlığına karşı etkin bir sosyal örgütlenmeye destek vermesiyle 'antiterbiyecî' (anti-otoriter) bakış açısıyla ünlenmiştir. Eserlerinde orta halli aile çocuklarının günlük hayatlarını ele almış ve geleneksel aile yapısını ve eğitim kurumunu alaycı bir üslupla

eleştirmiştir. Romanlarında incelikli ve zekice sosyal eleştiriyi birçok yetişkinin önyargılarını ve kalıplarını kırarak çocukların ve gençlerin yanında durmuştur.

Nöstlinger 2018 yılında 81 yaşında hayatını kaybetmiş, geriye kitaplarında yarattığı gerçekçi karakterleri ve olay örgüsünü, büyülü gerçekçi öğelerle ve çok katmanlı mizahi bir anlatımla kurguladığı yüzden fazla eser bırakmıştır.

'Ulduz ve Konuşan Bebek' kitabının yazarı olan İranlı Samed Behrengi 1939 da Tebriz'de dünyaya gelmiştir. İlkokulu bitirdikten sonra Tebriz'deki öğretmen okulunda eğitimini tamamladıktan sonra köy okullarında öğretmenliğe başlamış ve bu görevini hiç bırakmamıştır. Aynı zamanda Tebriz Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünü tamamlamıştır. Azerbaycanlı yoksul çocuklarla ilgilenmiş ve çocuk masalları ele almıştır. Aynı zamanda Azerbaycan halk edebiyatını incelemiş ve derlemeler yapmıştır.

Kitaplarına özgürlük, barış, eşitlik, aydınlanma gibi kavramları aktarmış ve alegorik masal ve öyküler yazmıştır. Eserlerinde toplumsal eleştirilere yer verdiği için İran polisi Savak tarafından izlenmiştir. 1968 yılında, 28 yaşındayken Aras ırmağında şüphe uyandıran bir şekilde boğularak hayatını kaybetmiştir. Şüpheli ölümünden Savak sorumlu tutulmaktadır.

Behrengi, Adine isimli haftalık bir gazete çıkarmış ancak o dönemin baskıcı yönetimi altında varlığını sürdürememiştir.

Hala en sevilen kitapları arasında yer alan ve hayal gücüyle gerçekliği anlaşılır hale getirdiği Küçük Kara Balık adlı eseri, yirminin üzerinde dile çevrilmiştir. Ancak Ortadoğu'da ve yazarın yaşadığı ülkede 'tehlikeli' olarak adlandırıldığı eserlerden biridir.

Küçük Kara Balık eseri yasaklara rağmen, Bellevue 6. Çocuk Kitap Fuarı Ödülü'nü ve 1969'da Bratislava Ödülü'nü almıştır.

Christine Nöstlinger'in "Kafamdaki Cüce" isimli eserinde Anna'nın kafasında bir cüce vardır ve ne yazık ki, sadece sorunlu hayatına gerginlik getirmekle kalmaz, aynı zamanda Anna'nın ilk aşkıyla da uğraşmaktadır. Anna tek çocuk ve boşanmış bir ailenin çocuğudur. Ailesi birbirlerine oldukça hoşgörülü davranır ve Anna'ya karşı da çok düşüncelidirler. Anna okulda Hermann'ın yanında oturur. Hermann gerçek bir cimridir, gösterişi sever ve yalan söyler. Anna Peter'in yanında, Peter da Anna'nın yanında oturmak ister. İşte cüce burada devreye girer çünkü mutsuz ve aşk dolu bir kafada yaşamayı sevmez. Böylece cüce, ders sırasında Hermann'ın kafasına tırmanır ve orada bazı teller ve kablolarla oynar ama daha fazla zarar verir. Hermann Anna'ya aşık olur. Anna, Hermann ve Peter derdini nasıl çözeceğini bilemez.

Cüce Anna'ya Hermann'ın kalbini kırmaması gerektiğini ve onu mutsuz etmemesi gerektiğini söyler. Çünkü cüceye insan kafasında hasar yaratmak yasaktır. Hermann Anna'yı nasıl seviyorsa, Annada Hermann'ı sevmelidir. Ancak Anna Hermann'ı sevmez ve cücenin bu teklifini kabul etmez. Anna cüce'yi Hermann'ın kafasını bozduğu gibi düzeltmesini ister, ancak bu hiç kolay değildir.

Cüce Hermann'ın kafasına bir kez daha girmek için günlerce çabalar ve sonunda başarır. Hermann artık Anna'yı değil, Alma'yı sever. Annada Hermann'ı kıskandığı için, arası bozulan Peter'le barışmak için onun evine gider ve Peter'in kafasında da bir cüce olduğunu anlar.

Samed Behrengi'nin "Ulduz ve Konuşan Bebek" isimli eserinde ise Ulduz isimli bir kız çocuğu vardır. Annesi tarafından terk edilmiştir. Babası ve üvey annesiyle birlikte yaşamakta ancak babası onunla pek ilgilenmemektedir. Üvey annesi ise onu hiç sevmez ve babasını

Ulduz'dan soğutmak için uğraşır. Her fırsatta Ulduz'u azarlar ve hırpalır. Ulduz'un kendine arkadaş edindiği inek de kesilince, Ulduz kız yalnız kalır. Bu üzüntüsüyle bebeği ile konuşur ve ondan da konuşmasını, ona arkadaş olmasını ister.

Oyuncak bebek Ulduz kızın yakarışlarına daha fazla dayanamaz ve konuşmaya, hareket etmeye başlar. Artık Ulduz'a arkadaş olmuştur. Konuşan bebek Ulduz'a onu ve arkadaşı Yaşar'ı ormana, diğer arkadaşlarının yanına götürceğini söyler. Bir gece yarısı Konuşan Bebek, Ulduz ve Yaşar güvercin olup, kanat çırparak uzun bir yolculuğa çıkarlar.

Ormanın ortasında bir göl vardır ve göl kıyısında büyük bir ateş yanmaktadır. Ateşin çevresinde binlerce oyuncak bebek toplanmaktadır. Bu bebekler oyunlar oynuyor, geziniyor ve konuşuyorlar. Konuşan Bebek, Ulduz kızı ve Yaşar'ı bütün oyuncaklarla tanıştırır ve kırmızı gül dansını izlerler. Toplantı bittiğinde ise Konuşan Bebek, Ulduz ve Yaşar yine bir kuş olup uçarak evlerine dönerler.

Üvey anne zamanla Konuşan Bebek'ten haberdar olur ve Ulduz kızın bebeğini yok eder. Ulduz yine bir arkadaşını kaybeder ve yalnız kalır. Yaşar üzgün olan Ulduz'a yardım etmek ister ve onun için bir çare bulur.

ESERLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

'Kafamdaki cüce' isimli eserde, Christine Nöstlinger, anne ve babası boşanmış olan Anna'nın günlük hayatını ele almıştır. Anna, annesi tiyatro oyuncusu olduğu ve çok fazla seyahat ettiği için babası ile yaşamaktadır. Anne ve babası dönüşümlü olarak hafta sonlarını Anna ile geçirmektedir. Hafta içi ise babasının işi sebebiyle okuldan sonralarını annesi ile geçirmektedir. Ebeveynlerinin ayrılığını kabullenmiş gibi görünse de, bu durum Anna için üzücüdür.

Henüz okula yeni başlayacak olan Anna'nın, annesinin iş seyahatine çıkıyor olması sebebiyle ilk okul gününe yalnız gitmek zorundadır ve okul çıkışı eve yalnız dönmek zorundadır. Anna bu durumu haksızlık olarak görmektedir. Bu düşüncesini ifade eden cümleler kitapta şu şekilde bulunmaktadır:

“Sie war enttäuscht. Dass die Mama ausgerechnet an ihrem ersten Schultag wegfahren musste, war gemein. Am ersten Schultag wurden doch alle Kinder von ihren Mamas abgeholt!“ (Der Zwerg im Kopf, Christine Nöstlinger Romane für Kinder, 2006: 362)

Çeviri:

“Hayal kırıklığına uğramıştı. Özellikle ilk okul gününde annesinin gitmek zorunda olması, haksızlıktı. İlk okul gününün çıkışında bütün çocuklar anneleri tarafından okuldan alınırdı!”

Anna'nın yalnızlığını ve ebeveynlerinin ayrılığının getirdiği zorluğu sayfa 363'de (Nöstlinger, 2006), annesi işe geç kaldığı için, altı yaşındaki Anna'yı taksiye tek başına bindirmesinden ve bu durumun sık sık tekrarlanmasından anlaşılmaktadır.

Nöstlinger Anna'nın günlük hayatında ona ve yalnızlığına eşlik eden fantastik karakter olarak bir cüce seçmiştir. Anna'nın kafasının içinde yaşayan cüce, ona zor anlarında, karar aşamalarında, arkadaşlıklarında ve sorunlarında yardımcı olmaktadır. Cüce Anna'nın düşüncelerini duyabilmekte ve konuştuğunda Annada onu duyabilmektedir. (Der Zwerg im Kopf, Christine Nöstlinger Romane für Kinder, 2006: 353) İkili böyle anlaşılmaktadır.

Kafasındaki cüce fikrinden ilk başta ürken Anna, daha sonra bunu iyi bulmakta ve cücenin ona arkadaşlık etmesini hoş karşılamaktadır. (Der Zwerg im Kopf, Christine Nöstlinger Romane für Kinder, 2006: 357)

Cüce Anna'dan fazla bilgili olmasa bile, Anna'nın kafasının içini arayabilmekte ve onun istediği bilgileri çabucak bulabilmektedir. Böylelikle okulda Anna'ya yardımcı olmaktadır.

“Fiel Anna nicht ein, was die Frau Lehrerin als Hausübung aufgegeben hatte, brauchte sie nur den Zwerg zu fragen. Der rief: “Einen Augenblick!“, dann rumorte es ein bisschen in Annas Kopf und gleich danach sagte der Zwerg: “Da haben wir es schon! Wir lesen das Lesebuch auf Seite zehn und machen mit den Ölkreiden eine Zeichnung, wo Herbstblätter durch die Luft wirbeln!“ (Der Zwerg im Kopf, Christine Nöstlinger Romane für Kinder, 2006: 369)

Çeviri:

“Öğretmenin ne ödev verdiği Anna'nın aklına gelmeyince cüceye sorması yeterliydi. Cüce “Bir dakika” diye bağıyor ve sonra Anna'nın kafasının içi biraz gürliyordu, hemen peşine cüce: “İşte burda! Okuma kitabında sayfa on'u okuyoruz ve pastel boyalarla sonbahar yapraklarının uçtuğu bir resim yapıyoruz!” diyordu.

Ailecek kutlanan özel günler Anna ve ebeveynleri için bir karmaşa yaratmaktadır. Çok özel bir zaman olan Noel günleri Anna ve ailesi için oldukça stresli geçmektedir. Anne ve babası düşman olmasa da, Noel gibi özel günleri yine de birlikte kutlayamamaktadırlar. Bu durum Anna'nın bir günde birkaç parçaya bölünmesi ve oradan oraya savrulmasına yol açmaktadır. Öğleden önce Anna babasının evinde anne ve babası ile Noel kutlamaktadır. Öğleden sonra annesi ile birlikte annesinin evinde, büyük annesi ve büyük babası ile kutlama yapmaktadır. Akşama doğru Anna yine babasının evinde, büyük annesi ve büyük babası ile Noel kutlamaktadır. Ertesi sabah, yani ilk Noel sabahı annesi onu alır ve o günü annesi ile geçirir. İkinci Noel günü tekrar babasının evine giden Anna, kutlamayı orda bitirmektedir. (Der Zwerg im Kopf, Christine Nöstlinger Romane für Kinder, 2006: 373) Özel günlerde bile aile olarak vakit geçirememek, Anna belli etmese bile onu üzmektedir. Anna'nın bu durumu kabullenememesi annesi ile olan bir konuşmada belirgin bir şekilde gözlemlenmektedir:

“Ich hab nur gesagt: Wenn geschiedene Eltern normal sind, weil jedes dritte Kind welche hat, dann wäre es auch normal, dass ich einen Hund habe, weil den jedes zweite Kind hat. Wieso hab ich die normal grauslichen Sachen und nicht die normal guten?“ (Der Zwerg im Kopf, Christine Nöstlinger Romane für Kinder, 2006: 377-378)

Çeviri:

“Eğer her üç çocuktan birinin olduğu için, ebeveynlerin boşanması normal ise, o zaman bir köpek sahibi olmam da normal, çünkü her iki çocuktan birinin köpeği var. Neden normal kötü şeylere sahibim de normal iyi şeylere değil?”

Normal bir aileye sahip olmadığının farkında olan Anna, anne ve babası boşanmış her çocuk gibi terk edilme korkusu yaşamaktadır. Korkusunu tetikleyen büyük annesi ile babasının arasında geçen konuşmaya şahit olunca, Anna ufak çaplı bir ağlama krizi geçirmektedir. Büyük annesi babasına Anna'ya kendisinin bakabileceğini teklif etmektedir ve babası daha cevap vermeden Anna asla böyle bir şey olmayacağını haykırır ve ağlayarak odasına gider. Babası böyle bir fikri kabul etmeyeceği için bunu Anna'ya anlatmaktadır. İçinde taşıdığı korku sebebi ile Anna, babasına fazla gelmekten korkmakta ve tekrar tekrar sormaktadır. Ancak babası onu

şakinleştirmektedir. (Der Zwerg im Kopf, Christine Nöstlinger Romane für Kinder, 2006: 384-385)

Bu süreç boyunca uyumakta olan cüce çok uzun zaman sonra uyanmaktadır. Uyandıktan sonra Anna'ya okulda ve arkadaş sorunları ile yardımcı olmaya çalışmaktadır, ancak bazı şeyleri düzeltmek yerine daha da zorlaştırmaktadır. Aynı sırada oturduğu ve hiç çekilmeyen biri olan Hermann ile bir türlü anlaşamayan Anna'ya cüce yardım etmektedir. Cüce Hermann'ın kafasına girmekte ve orada değişiklikler yapmaktadır. Bir anda kulakları ve kafası ağrıyan Hermann, ellerini kulaklarından çekmemektedir ve cüce kafasından çıkamamaktadır. Anna korku içinde cücesine ulaşmaya çalışmaktadır, çünkü arkadaşını kaybetmek istememektedir. Anne ve babasını kaybetme korkusu yaşayan Anna, şimdiden cücesini kaybetmekten korkar ve onu bulmak için her şeyi yapmaktadır. (Der Zwerg im Kopf, Christine Nöstlinger Romane für Kinder, 2006: 399-413)

Artık bir aile olmadıklarını bilen Anna, bu durumu bir oyun haline getirmektedir ve anne-babasından onunla evcilik oynamalarını istemektedir. Yapmaları gereken tek şeyin, annesinin yemek yapması ve babasının gazete okuması olduğunu, söylemektedir. Bu durumdan Anna'nın aile özlemi çektiği ve yine ayrılığı kabullenmekte zorlandığı görülmektedir. (Der Zwerg im Kopf, Christine Nöstlinger Romane für Kinder, 2006: 418) Bu aile özlemini arkadaşı Peter'in evinde gidermeye çalışmaktadır. Peter'in dört kardeşi ve mutlu bir ailesi vardır. Anna onun ailesine çok özenmektedir ve sık sık onun evine gitmektedir. (Der Zwerg im Kopf, Christine Nöstlinger Romane für Kinder, 2006: 439) Anna babasına kardeşleri olsaydı hiç yalnızlık çekmeyeceğini söylemektedir. Ancak bu durumun mümkün olmadığını da bilmektedir. (Der Zwerg im Kopf, Christine Nöstlinger Romane für Kinder, 2006: 425)

Sık sık Peter'in evine gittiği için Anna'nın annesi şikayetçi olmaktadır. Anna'ya bunu söylediğinde ve üzgün olduğunu belirttiğinde cüce Anna'nın yumuşamasına izin vermez. Böylelikle annesi, kendisi Anna ile daha az vakit geçirdiği için babasının da daha az vakit geçirmesi gerektiğini ve böylece zamanı eşitlemek istediğini söyler. Bu durum üzerine telefonda anne ve babası kavga ederler. Cüce müdahale etmesi gerektiğini Anna'ya söyler ve sebep olduğu duruma yine karışmaktadır. Anna, anne ve babasına bağırarak cücenin ona söylediklerini tekrarlamaktadır. Kendisinin bir pinpon topu olmadığını ve eğer anlaşılmazlarsa artık hafta sonları da Peter'in evine gideceğini söylemektedir. Cücenin önce sebep olduğu sonra yardımcı olduğu bu durumda, Anna istediğine ulaşmaktadır ve artık hafta sonları anne-baba-çocuk oyununu (evcilik) oynayacaklardır. (Der Zwerg im Kopf, Christine Nöstlinger Romane für Kinder, 2006: 438-446)

Anne-baba-çocuk hafta sonlarını seven Anna, kendini artık normal bir çocuk gibi hissetmektedir. Normal çocukların anne ve babası arasında karar vermek zorunda olmadığını bilmektedir. (Der Zwerg im Kopf, Christine Nöstlinger Romane für Kinder, 2006: 447)

İncelemeler sonucu bir çocuğun ayrılık sürecinde ne gibi zorluklarla karşılaşabileceği gözlemlenmektedir. Bu süreçte fantastik karakterlerin karaktere nasıl yardım ettiğini ve destek olabildiğini Nöstlinger bir cüce ile örneklemiştir.

Samed Behrengi'nin 'Ulduz ve Konuşan Bebek' eserinde ise anne ve babası ayrı olan ve üvey bir annesi olan Ulduz'un yalnızlığı ele alınmaktadır. Ulduz annesini hiç tanımamaktadır ve onu görmeyi çok istemektedir. (Ulduz ve Konuşan Bebek, 2016: 5) Ebeveynlerin ayrılması bu durumda annenin annelik görevinden de uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Babanın da yeni bir

evlilik ile kendini kızından uzaklaştırdığı görülmektedir. (Ulduz ve Konuşan Bebek, 2016: 5-6) Eserde Ulduz'un yalnızlık duygularını ifade eden belirgin cümleler bulunmaktadır:

“Benim iki arkadaşım vardı. Biri sen, diğeri de inek. Onu kestiler. Bir arkadaşım sen kaldın.” (Ulduz ve Konuşan Bebek, 2016: 5)

“Konuşacağım kimse kalmadı. Ne olur bebeğim, sen konuş benimle.” (Ulduz ve Konuşan Bebek, 2016: 6)

Hayatındaki boşlukları, en önemlisi annesinin yokluğunu doldurmak isteyen ve arkadaşının olmayışını dile getiren Ulduz, cansız bir varlıktan konuşmasını bekler. Böylelikle eserdeki fantastik kahraman can bulur ve Ulduz'un bebeği dile gelir.

“Bebek dayanamadı: ‘Ulduz Kız, yeter artık, ağlama!’ dedi. ‘Ağlamana dayanamadım. Seninle konuşmaya karar verdim. Dediklerimi işittin mi? Sevgili koca bebeğin konuşmaya başladı.’” (Ulduz ve Konuşan Bebek, 2016: 6)

Babasının onunla pek ilgilenmediğini ve evlendikten sonra ondan soğuduğunu belirten Ulduz, üvey annesinden şiddet görmektedir ve üvey annesinin onu hiç sevmeyişini de belirtmektedir. Ana kahramanın şiddet gördüğünü belirten cümleler eserde mevcuttur.

“Bilemiyorum. Ona kötülük yaptığımı sanmıyorum. Hem neden kötülük yapayım ki!... Bir gün babamla şöyle konuştuklarını duydum: Üvey annem babama, bütün sevgini bana vermeni istiyorum. Beni çok sevmeni istiyorum, dedi. Babam da ben seni çok seviyorum, sevmesem evlenir miydin, diye karşılık verdi. O, hayır, kızın Ulduz bu evde oldukça onu da seversin. Sevgin ikiye bölünür. Bu yüzden onu evde istemiyorum, dedi.” (Ulduz ve Konuşan Bebek, 2016: 27)

“Kadın, tencereye bir tekme attı. Ulduz Kız'ın elinden kurtulan tencere birkaç takla attı. İçindekiler ortalığa saçıldı.” (Ulduz ve Konuşan Bebek, 2016: 17)

“Tam kavanozu kapattım, yatağıma gidecektim ki üvey annem geldi. Bal yediğimi görünce bağırıp çağırmaya başladı. O zaten hep böyle yapar. Bana sevgi sözcükleri etmez. Hep düşmanıymışım gibi davranır. O gecede öyle yaptı. Bağırıp çağırmakla kalmadı. Bir de eline kalın bir sopa aldı. Ama ne sopa? Bir yerime vursa birkaç kemiğim birden kırılacak...” (Ulduz ve Konuşan Bebek, 2016: 23)

“Üvey anne, avcuna döktüğü pul biberi Ulduz'un ağzına doldurdu: ‘Tadına bak bakalım.’” (Ulduz ve Konuşan Bebek, 2016: 72)

Eserde ki fantastik bulgular Konuşan Bebek'le sınırlı değildir. Ana karakterin kendi ve nadiren görüşebildiği arkadaşı da bir dönüşüme uğrayıp, fantastik bir canlıya dönüşmektedir. Bu dönüşüm belirtilen cümlelerle eserde sunulmuştur:

“Kanadı kırık güvercin, daha doğrusu Ulduz Kız'ın arkadaşı Yaşar:” (Ulduz ve Konuşan Bebek, 2016: 22)

“Üçüncü güvercinin kim olduğunu da böylece anlamış olduk: Ulduz Kız.” (Ulduz ve Konuşan Bebek, 2016: 24)

Christine Nöstlinger'in Kafamdaki Cüce adlı eserinin aksine Ulduz ve Konuşan Bebek eserinde, Samed Behrengi, sadece fantastik kahramanlar değil, ayrıca fantastik bir ortam da

yaratmıştır. Bir güvercin olarak yolculuk ettikleri ormanda karşılaştıkları fantastik bulgular çoğalmıştır.

“Ateşin çevresinde binlerce oyuncak toplanmıştı. Oyuncakların çoğunluğu bebektir. Bebekler bir araya toplanmışlardı. Kimi oyunlar oynuyor, kimi geziniyor, kimi de konuşuyordu. O kadar çok ve o kadar çeşitli bebek vardı ki, görseniz şaşarsınız. Bazıları süslü, bazıları ise eski giysiler içindeydiler. Kimisi kız, kimisi erkekti.” (Ulduz ve Konuşan Bebek, 2016: 31)

Fabl türü eserlerde de görüldüğü gibi, Ulduz ve Konuşan Bebek eserinde de konuşan hayvanlar mevcuttur. Fantastik Çocuk ve Gençlik Edebiyatı eserlerinde diğer bir motif yine konuşan hayvanlardır. Bu eserde de bunun örneklerini görebilmekteyiz.

“Tavus kuşu: ‘Merhaba! Hoş geldiniz!’ diye karşılık verdi.” (Ulduz ve Konuşan Bebek, 2016: 33)

“Karşılarına havuç kemiren bir tavşan çıktı. Kocaman bebek tavşanın önünde durdu: ‘Tavşan kardeş!’ dedi. Tavşan sözünü kesti. Gülerek: ‘Anladım, yaprak isteyeceksin,’ dedi. ‘Nesi var hasta mı?’” (Ulduz ve Konuşan Bebek, 2016: 44)

Sadece hayvanlar değil, kesilen bir ineğin bacağı da eserde konuşabilmektedir.

“İnek ayağı dile geldi: ‘Beni dama fırlat. Kediden de uzak tut.’” (Ulduz ve Konuşan Bebek, 2016: 69)

Anne rolünün hiç olmadığı ve babanın pasif kaldığı bir durumda, Ulduz Kız çareyi fantastik arkadaşlarda aramaktadır. Ulduz’un fantastik karakteri olmadan mutsuz ve yalnız hissettiğini, onu kaybettikten sonraki bir kısımda da görmek mümkün.

“Konuşan Bebek Ulduz’un hayatından tamamen çıkıp gitmişti, tüm umutları boşa çıktı. Çaresizdi. Ulduz daha da içine kapandı.” (Ulduz ve Konuşan Bebek, 2016: 85)

SONUÇ

Fantastik Çocuk ve Gençlik Edebiyatı, gerçek dünya içerisinde zor durumları ve anları, fantastik bulgularla çözümlendirme, okuyucuya rehberlik etme işlevine sahip olmaktadır. Çocuğun gerçek hayatta karşılaşılabileceği sorunlara ışık tutmakta ve onlara sorunlarla yüzleşebilme olanağını tanımaktadır.

İncelenmiş iki eserde de çocuklar yalnızlık çekmektedir. Kafamdaki Cüce eserindeki Anna, Ulduz ve Konuşan Bebek eserindeki Ulduz’dan daha az yalnızlık çekmektedir. Anna ebeveynleri arasında kalmış ve oradan oraya savrulurken ona, fantastik karakteri cüce eşlik etmektedir. Yaşadığı sorunlarda ona fikirler vermekte, çözümler bulmakta ve bu olumsuz durumla başa çıkmasına destek olmaktadır. Ulduz ise yaşadığı sıkıntılardan ve yalnızlığından kaçmak istemektedir. Ulduz’a fantastik karakteri oyuncak bebek eşlik etmektedir. Ancak Ulduz üvey annesi tarafından sevilmez ve babası tarafından çok boşlanmaktadır. Böylelikle sevgi yoksunluğu da çekmektedir. Ebeveynlerinden göremediği sevgiyi, ilgiyi bebeğinden ve diğer fantastik karakterlerden görmektedir.

Anna gerçek hayattaki sorunları ile yüzleşirken, fantastik karakter ve fantastik bulgular ona eşlik etmektedir, ancak fantastik bir dünyada değildir. Fantastik motifler çok doğal bir şekilde, sanki her an karşımıza çıkacakmış gibi, olağandışı değilmiş gibi gerçek dünyada, günlük yaşamda varlıklarını sürdürmektedirler. Ulduz ve Konuşan Bebek isimli eserde ise olaylar gerçek dünyada başlayıp fantastik dünyada devam etmektedir ve ileri geri geçişler

görülmektedir. Ulduz konuşan bebeği ile fantastik bir dünyaya yolculuğa çıkmaktadır ve orada birçok fantastik karakterlerle karşılaşmaktadır.

Çocuk okuyucuya verilmek istenen iletiler, iki eserde de fantastik motifler ile sezdirilmiştir. Çocuklara hayal güçlerini geliştirmenin yolları sunulmuş ve güncel hayatlarındaki sorunlarıyla yüzleşmeleri ve onlarla başa çıkabilmeleri için yol gösterici olmuştur.

KAYNAKÇA

- Behrengi, S., (2006). Ulduz ve Konuşan Bebek. Ankara.
- Nöstlinger, C., (2006). Romane für Kinder, Der Zwerg im Kopf (s.345-517). Beltz&Gelberg
- Tunç, A. Ve Akın E., (2020) Miyase Sertbarut'un Çocuk Kitaplarında Fantastik Kurgu. Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, 2020, 45,53
- Asutay, H. (2014). Çocuk ve Gençlik Yazınında Fantastik Kavramı. Türk Dili Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı içinde (s.642-652). Ankara.
- Asutay, H., (2013). Çocuk Yazınının Fantastik Dünyası: Masallar. International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. Volume 8/13 Fall 2013
- Karakurt İpek, G., (2019). Yürekdede ile Padişah Adlı Masalın Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi. Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi – ÇEDED
- Sevgisunar, M. K., (2017). Günümüzde Çocuk Edebiyatı ve Gerçeklik. Eğitim Bilim Toplum Dergisi, Cilt 15, Sayı 60, Sayfa 10-24
- Öngider, N., (2013). Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Etkileri. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar eISSN:1309-0674 pISSN:1309-0658
- Aksoy, H., Altındağ M. (2005). Eğitimde araştırma yöntemleri | nitel araştırma teknikleri. <http://eytepe.com/2016/05/20/egitimde-arastirma-yontemleri-nitel-arastirma-teknikleri/> adresinden erişildi, Erişim tarihi:19.03.2019
- Kuzucular, Ş., (2018). Fantastik Edebiyat ve Hikaye. <https://edebiyatvesanatakademisi.com/makale/fantastik-edebiyat-ve-hikaye/55579> adresinden erişildi, Erişim tarihi: 15.04.2020
- Neydim, N., Fantastik Çocuk Edebiyatı Yazınsallığa Açılan Bir Kapı mı Yoksa Bir Tehlike mi? <http://www.sozelti.com/fantastik.html> adresinden erişildi, Erişim tarihi: 28.04.2020
- Tataker, T., (2010). Ayrılık Durumunda Çocuğun Psikolojisi ve Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Etkileri. https://www.tavsiyeediyorum.com/makale_4930.htm adresinden erişildi, Erişim tarihi: 15.04.2020
- Tüfekçi Can, D., (2014). Çocuk Edebiyatı Giriş. https://books.google.com.tr/books?id=MWiDwAAQBAJ&pg=PA61&dq=cocuk+edebiyati+konusan+hayvanlar&hl=de&sa=X&ved=0ahUKEwjK_tHZqOroAhV8w8QBHdqMDNEQ6AEIKDAA#v=onepage&q=cocuk%20edebiyati%20konusan%20hayvanlar&f=false adresinden erişildi, Erişim tarihi: 15.04.2020
- Ulus, L., Çocuk Edebiyatı. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi http://auzefalmsstorage.blob.core.windows.net/auzefcontent/18_19/cocuk_edebiyati/5/index.html adresinden erişildi, Erişim tarihi: 28.04.2020

Yonar, G., (2012). Mucize-Fantastik Aralığında Çocuk Edebiyatı <http://www.edebistan.com/index.php/gonulutku/mucize-fantastik-araliginda-cocuk-edebiyati/2012/10/> adresinden erişildi, Erişim tarihi: 15.04.2020